

ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗ НА ПРОЦЕСИТЕ НА ЦЕНООБРАЗУВАНЕ И РЕИМБУРСИРАНЕ НА ЛЕКАРСТВОТА И ВЪВЕЖДАНЕ НА ОЦЕНКАТА НА ЗДРАВНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ В БЪЛГАРИЯ – II ЧАСТ

Татяна Бенишева, Елка Бончева

REVIEW AND ANALYSIS OF THE PRICING AND REIMBURSEMENT PROCESSES AND INTRODUCTION OF THE HEALTH TECHNOLOGY ASSESSMENT IN BULGARIA – PART II

Tatyana Benisheva, Elka Boncheva

Продължение на I част на статията, публикувана в сп. Здравна политика и мениджмънт, бр. 3 за 2017 г.

Резюме: Настоящата статия прави преглед на нормативните правила в областта на ценообразуването и реимбурсирането на лекарствата в България от 2000 г. насам. Процесите на реимбурсиране и съответно изготвяне на позитивен лекарствен списък (ПЛС), съобразно който Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) заплаща лекарства за домашно лечение, са въведени за първи път в края на 2003 г., след като в НЗОК се реализира преразход на средства за лекарства за домашно лечение от 100 млн. лв. С ПЛС се въвеждат правила, за да се систематизира и контролира публикуването на списъци с лекарства на интернет страницата на НЗОК с цел реимбурсиране, и съответно да се прекрати практиката на НЗОК от 2001-2002 г. за нерегламентираното им публикуване. Анализът на Сметната палата от 2011 г. показва до каква степен процесите вървят некоординирано и без нужната административна отговорност, рефлектирайки драстично върху повишаване цените на лекарствата и удължаване процесите на взимане на решения през периода 2008-2011 г. За първи път през 2013 г. започва да функционира самостоятелен орган - Национален съвет по цени и реимбурсиране на лекарствените продукти (НСЦРЛП), а през 2015 г. - Комисия за оценка на здравните технологии. Настоящата статия анализира основните процеси в тази област и посочва редица предизвикателства, както в процедурно, така и в административно отношение.

Ключови думи: анализ, ценообразуване, реимбурсиране, оценка на здравните технологии в България

Summary: This article reviews of the legislative rules in the field of pricing and reimbursement of medicines in Bulgaria since 2000 year. The reimbursement processes and the introduction of Positive Drug Lists (PDL) according to which the National Health Insurance Fund pays outpatient care medicines were introduced for the first time at the end of 2003 after a surplus of over 100 million BGN for outpatient medicines was made in the National Health Insurance Fund. The PDL introduces rules in order to randomly the chaotically publishing the medicines on the NHIF website for reimbursement, without order and legal rules, a policy which was obvious in 2001-2002. The 2011 National Audit Office's analysis shows the extent to which the processes go uncoordinated and without the necessary administrative responsibility, reflecting drastically on rising drug prices and lengthening decision-making process in 2008-2011. For the first time in 2013, a separate body - National Council for Pricing and Reimbursement of Medicinal Products (NCPRMP) started functioning, and in 2015 - Health Technology Assessment Commission. This article analyzes a number of processes in this area and identifies a number of challenges, both procedurally and administratively.

Key words: analysis, pricing, reimbursement, health technology assessment in Bulgaria

**КАЧЕСТВО НА МЕДИЦИНСКАТА ДЕЙНОСТ И
ЗАПЛАЩАНЕ ТРУДА НА МЕДИЦИНСКИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ В БЪЛГАРИЯ**
Галинка Павлова

**QUALITY OF MEDICAL PRACTICE AND REMUNERATION OF THE MEDICAL
SPECIALISTS' LABOUR IN BULGARIA**
Galinka Pavlova

Резюме: Цел на настоящата работата е да посочи ролята на човешкия фактор за постигане на високо качество в здравеопазването и да отговори на въпроса по какъв начин се стимулират медиците.

Обръща се внимание на степента на квалификация и ПМО, натовареността на екипите в следствие на кадрови недостиг и работа на повече от едно работно място, и липсата на обвързаност с индивидуалното заплащане трудът на медицинските специалисти.

Изследване: Направено е анкетно проучване с въпроси за ПМО и индивидуалните възнаграждения на лекарите.

Извод: Хроничното недофинансирането на системата и подценяването труда на изпълнителите на медицинска услуга, ниските доходи на работещите в сферата на здравеопазването са причина за засилена миграция и демотивация за участие в ПМО, които индиректно влияят негативно върху качеството.

Посочените причини довеждат до незадоволително ниво на услугите в здравеопазването. Тревожните последици от това са висока заболяемост, намалена трудоспособност, висока смъртност и загуба на работна сила.

Препоръки: Да се изработят приложими индикатори за качество на медицинската дейност, да се въведе задължителност на ПМО и стимули за това, да се изгради вътре съсловна информационна система за съобщаване на медицински пропуски, да се изработи методика за остойностяване трудът на лекарите и за определяне на индивидуалния им принос.

Заключение: Здравеопазването ни се нуждае от изработване на Национална стратегия за Управление на човешките ресурси, в това число и Управление на доходите на работещите в системата. От особена важност е да се вземат под внимание спецификите и на регионално ниво, с цел стабилизиране на системата и осигуряване на предпоставки за гарантиране по-добро качество на медицинската дейност в страната.

Ключови думи: качество на медицинската дейност, продължаващо медицинско обучение, демографски проблеми, миграция, заплащане труда на медицинските специалисти.

Summary: The Aim of this presentation is to point out the role of the human factor in achieving high quality in healthcare and to answer the question how medics are stimulated to maintain it. Special attention is paid to the qualification degree and CME, the workload of the teams due to staff shortages and work at more than one job place as well as the lack of relevance between the work of the medical specialists and individual wages.

Study: An inquiry was held, with questions about CME and the individual wages of doctors.

Findings: Chronic underfunding of the system and underestimation of labour of the providers of medical services as well as low incomes of the healthcare workers are cause for increased migration and demotivation for participation in CME which indirectly affect quality.

These reasons lead to unsatisfactory level of the healthcare services. The worrying consequences show higher morbidity, reduced ability to work, higher mortality and loss of workforce.

Recommendations: To develop relevant indicators of the quality of the medical practice, to introduce a mandatory CME and incentives for it, to establish an inner professional informative system to communicate medical shortcomings, to elaborate a methodology for evaluation of doctors' labour and taking into account their individual contribution.

Conclusion: Our healthcare needs an elaboration of a National Human Resources Management Strategy, including Income Management of Healthcare Workers. It is of particular importance to take into consideration also the specifics on regional level, in order to make the system steady and provide premises to ensure a better quality of the medical practice in the country.

Key words: Quality of Medical Practice, Continuing Medical Education, demographic problems, migration, payment for the work of medical specialists.

КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ НА СУБЕКТИВНОТО ВЪЗПРИЯТИЕ НА КАЧЕСТВОТО НА ТРУДОВ ЖИВОТ НА РАБОТЕЩИ В СФЕРАТА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО*
Тодор Кундуржиев, Янка Проданова

CLUSTER ANALYSIS ON THE SUBJECTIVE PERCEPTION THE QUALITY OF WORKING LIFE OF THE HEALTHCARE WORKERS*
Todor Kundurzhiev, Yanka Prodanova

Резюме: В статията се изследва субективното възприятие на качеството на трудов живот на работещите в сферата на здравеопазването, оценено чрез система от показатели, формиращи качество на живот на работното място (*Quality of Working Life - QWL*). Използван е клъстерен анализ за обособяване на еднородни групи респонденти и са идентифицирани факторите с най-голямо влияние при тяхното формиране. Резултатите от това проучване, имайки предвид извършената клъстеризация и последващите анализи, са в съответствие с резултатите получени, чрез използване на друг механизъм за групиране на анкетираните по степен на удовлетвореност. Тук са представени само резултатите от пилотно проучване, което е част от по-мащабно изследване, но те са достатъчно показателни, за да се работи в посока на усъвършенстване на трудовата и организационната среда за постигане на определени резултати по повишаване на качеството на трудов живот на работещите в сферата на здравеопазването.

Ключови думи: качеството на трудов живот, клъстерен анализ, фактори.

* Проучването е по проект „Изследване на субективното възприятие за качество на трудовия живот на работещи в здравеопазването“, финансиран от Съвета по медицинска наука на Медицински университет-София, ГРАНТ 2017

Summary: The article examines the subjective perception of the quality of working life of healthcare workers, assessed through a system of indicators that define quality of working life (*QWL*). A cluster analysis was used to identify homogeneous groups of respondents and the factors with the greatest influence in their formation were identified. The results of this study, given the performed clustering and subsequent analyzes are in accordance with results obtained using another mechanism for grouping respondents in their degree of satisfaction. Only the results of a pilot study, which is part of a larger study, are presented here, but they are indicative enough to work towards the improvement of the labor and organizational environment for achieving certain results in improving the quality of working life of those working in the healthcare sector.

Key words: quality of working life, cluster analysis, factors.

* The research is on a project "Study of subjective perception of the quality of working life of health workers" financed by the Council of Medical Sciences of the Medical University of Sofia, GRANT 2017

**УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА В МЕДИЦИНСКАТА ПРАКТИКА.
ДЪЛЖИМО ПОВЕДЕНИЕ НА МЕДИЦИНСКИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ
Златица Петрова, Елисавета Петрова-Джеретто, Александрина Гигова**

**RISK MANAGEMENT IN MEDICAL PRACTICE.
REQUIRED PHYSICIANS BEHAVIOR
Zlatitsa Petrova, Elisaveta Petrova-Geretto, Aleksandrina Gigova**

Резюме: През последните години се сблъскваме с неопровержими доказателства, че здравната ни система не е толкова безопасна и сигурна, колкото би трябвало да бъде. Сложната комбинация от процеси, технологии и взаимодействие на хора в процеса на оказване на медицинска помощ допринася за подобряване на здравето на хората, но в същото време при наличието на неизбежен риск се създават и възможности за неблагоприятни последици, които могат до доведат до различни степени на увреждане на здравето, както и до значителни финансови загуби. Следователно, системата, която по презумпция се очаква да облекчава страданието и да лекува трябва да бъде подобрена, за да доставя безопасни здравни услуги, и това изисква предприемането на действия и промени на всички нива. Целта на настоящето проучване е да се подкрепи тезата, че управлението на риска може да се разглежда като част от цялостния процес на извършване на подобрения в дейностите на дадена организация. Направен е анализ на дейността на Агенцията и резултатите от контролната дейност за периода 2015-2017 г. като е използван метода на Риск мениджмънта. Чрез контролната дейност на ИАМО са констатирани редица фактори, които влияят върху безопасността на медицинското обслужване като: липса на система за отчитане на допуснатите медицински грешки поради незнание, страх от обвинение, уволнение, изолация и т.н.; невъзможност да се извлекат съответните поуки с цел превенция и извършване на подобрения в системата; липса на система на риск мениджмънт като процес на идентифициране, оценка, анализ и управление на всички потенциални рискове, които директно или индиректно влияят върху безопасността на пациентите при осъществяване на медицинските дейности; недостатъчна осигуреност с необходимия микс от медицински персонал; недостатъчно обучение в областта на безопасността на медицинското обслужване, вкл. отчитане на медицинските грешки; липса на система за задължително продължаващо медицинско обучение.

Направени са изводи, че Риск мениджмънта е неделима част от контрола на качеството и предоставяне на качествена услуга за обществото. Докладването на настъпилите инциденти е от съществено значение при разпознаване на и предпазване от рискове и необходима предприемчивост на мениджмънта да представи и убеди персонала във важността на тази дейност и последващата полза. Важно е също да се подчертае и обясни, че описването/ докладването на инциденти или избегнати инциденти е интегрална част от трудовия процес, а не дисциплиниращо действие. Анализирането на тези данни, дават ясна картина къде са потенциалните рискове в системата, уязвимите и места, както и процесите и/ или процедурите, които биха могли да бъдат оптимизирани. Закономерността в данните е един валиден инструмент, чрез които мениджърът може да идентифицира къде е необходима намеса с цел да бъдат избегнати бъдещи опасности.

Ключови думи: риск мениджмънт, система за отчитане на медицинските грешки, контрол на медицинските дейности, Изпълнителна агенция за медицински одит

Summary: Over the past years we are continuously confronted by compelling evidence that our health system is not as safe and secure as it should be. The complex combination of processes, technologies and human interaction in medical care provision, contributes to improving of population's health but at the same time there is inevitable risk that creates conditions for possible health detriment and significant financial loss. Therefore, the system which is presumably relieving

suffering and providing care should be improved in order to deliver safe health care. In order to achieve this, change and reorganization should be undertaken on all levels. The aim of this study is to support the argument that risk management can be seen as integral part of the whole process for improvement in an organization's work. The activities and control functions of the Executive Agency for Medical Audit was analyzed during the 2015- 2017 period using the risk management method. Through its control work, the Agency has observed a number of factors which influence patients' safety: Lack of a system of medical errors reporting due to fear of accusation, dismissal, isolation etc., that is, there is complete impossibility to draw conclusion in order to avoid the same errors in the future and improve the system; Lack of a risk management system as a process for identification, assessment, analysis and management of potential risks, which directly or indirectly influence patient safety in medical care; Insufficiency of the necessary mix of medical staff; Insufficient training on patient safety, including a system of medical errors reporting; Lack of a system of obligatory continuous medical training.

It has been concluded that risk management is intrinsic part of quality control and provision of quality services. Reporting incidents is of crucial importance when recognizing and avoiding risks and it is mandatory that management succeeds into presenting and convincing staff of the significance of incidents reporting and consequent benefits. It is also important to underline and explain that describing/ reporting incidents or near misses is integral part of the work process and it is not a disciplinary action. Analyzing these data, give a clear picture where potential risks are in the system, vulnerable spheres as well as which processes and procedures can be optimized. Data patterns is a valid instrument whereby managers can identify where intervention is needed in order to avoid future dangers.

Key words: *risk management, medical errors reporting system, control on medical activities, Executive Agency Medical Audit*

ЕКИПНАТА ДЕЙНОСТ В УПРАВЛЕНИЕТО НА БОЛНИЦИТЕ – СРЕДСТВО ЗА ПОСТИГАНЕ НА СПРАВЕДЛИВОСТ В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
Христина Гавазова

**TEAM WORK IN HOSPITAL MANAGEMENT – A MEANS FOR ACHIEVING JUSTICE
IN HEALTHCARE**
Hristina Gavazova

***Резюме.** Статията си поставя за цел да изследва ефективността на управлението на университетските болници в страната, като един от основните лостове за постигане на справедливост в здравеопазването и удовлетвореност както у персонала и пациентите, така и у обществото, като цяло. Изследването прави опит да изведе и анализира основните причини за нивисоката ефективност на управлението на болниците, както и да даде предложения и препоръки за подобряване ефикасността и продуктивността на екипната дейност в болниците, а оттам да изведе и препоръки за подобряване и усъвършенстване на дейността на човешките ресурси в лечебните заведения за болнична помощ.*

***Ключови думи:** екипна дейност, управление на болниците, свобода, ефективност.*

***Summary:** The aim of this article is to study the effectiveness of university hospitals' management throughout the country for it is one of the main means of achieving justice in healthcare and improving both personnel and patient satisfaction. The study attempts to synthesize and analyze the main reasons for the high inefficiency of hospital management as well as to suggest ways to increase efficiency and productivity of team work in hospitals and from there on recommend how to refine the work of human resources in healthcare.*

***Key words:** team work, hospital management, freedom, effectiveness.*

СЕМЕЙНИ КОНСТЕЛАЦИИ ПРИ ЖЕНИ С РЕПРОДУКТИВНИ ПРОБЛЕМИ Лилия Перусанова-Павлова

FEMALE CONSTELLATIONS IN WOMEN WITH REPRODUCTIVE PROBLEMS Lilia Perusanova-Pavlova

Резюме: Освен медицински, безплодието е и тежък психологически и социален проблем, а възникването на физиологични проблеми по време на бременността, винаги е тежко преживяване за бъдещата майка. Настоящото проучване цели установяване на индивидуално-психологическите и социалнопсихологическите фактори, които провокират психосоматичните разстройства при бременни с репродуктивни проблеми и създават напрежение в семействата им. Установено е, че семействата на бременните с репродуктивни проблеми считат, че се нуждаят от специалисти, които да ги консултират във връзка със социалните и психологическите проблеми, възникващи по време на бременността.

Ключови думи: репродуктивни проблеми, психосоматични състояния, семейство, консултация

Summary: Besides medical, infertility is also a serious psychological and social problem and the onset of physiological problems during pregnancy is always a difficult experience for the future mother. The present study aims to identify the individual psychological and sociopsychological factors that provoke psychosomatic disorders in pregnant women with reproductive problems and create tensions in their families. Families of pregnant women with reproductive problems have found that they need specialists to advise them on the social and psychological problems that arise during pregnancy.

Key words: Reproductive problems, psychosomatic conditions, family, counseling

**ИСТОРИЧЕСКО РАЗВИТИЕ, СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ И БЪДЕЩИ
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА НА СТРАТЕГИЧЕСКИЯ МАРКЕТИНГ В БОЛНИЧНИТЕ
ЗАВЕДЕНИЯ ПРИ ЛЕЧЕНИЕ НА ДЕЦА С ОНКОХЕМАТОЛОГИЧНИ
ЗАБОЛЯВАНИЯ** Ивайла Георгиева, Милена Янчева-Стойчева

**HISTORICAL DEVELOPMENT, CONTEMPORARY TRENDS AND FUTURE
CHALLENGES OF STRATEGIC MARKETING IN HOSPITAL BY TREATMENT OF
CHILDREN WITH ONCO-HEMATOLOGICAL DISEASES**

Ivaila Georgieva, Milena Iancheva-Stoicheva

Резюме: В триадата маркетинговото планиране, трудова медицина, центрове за активно лечение на деца с онкохематологични заболявания е необходимо използването на маркетингови инструменти за постигане на конкурентност и високо качество на здравните грижи. Статията има за цел да представи еволюцията и тенденциите в развитието на маркетинговите концепции през 21 век. Направеният обзор е фокусиран върху публикационната активност по теми, засягащи стратегическия маркетинг в здравеопазването и трудовата медицина за близо 10-годишен период, като и преглед на историята, съвременните тенденции и бъдещи предизвикателства пред детските онколози и доставчици на здравни грижи в България, в съответствие с напредъка в Европа и САЩ при комплексното лечение на децата с онкохематологични заболявания.

Ключови думи: маркетинг, трудова медицина, обществено здравеопазване, злокачествени заболявания в детска възраст, родители, пазар на труда

Summary: In the triad of marketing, occupational medicine and the centers for active treatment of children with onco-hematological diseases, it is necessary to use marketing tools for achieving competitiveness and high quality health care. This article aims to present the evolution and trends in the development of marketing concepts in the 21st century. This overview is focused on publishing activity concerning topics related to strategic marketing in health care and occupational medicine for a nearly ten-year period, as well as an overview of the history, current trends and future challenges facing pediatric oncologists and health care providers in Bulgaria according to contemporary advances in Europe and the USA, in the complex treatment of children with onco-hematological diseases.

Key words: marketing, occupational medicine, public health care, malignant diseases in childhood, parents, labor market

ПРАВА НА ЧОВЕКА ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА ПРАВО, РЕЛИГИЯ И МЕДИЦИНА
Калина Пейчева, Радка Горанова, Нели Градинарова, Людмила Чакърова

HUMAN RIGHTS FROM THE POINT OF VIEW OF LAW, RELIGION AND MEDICINE
Kalina Peycheva, Radka Goranova, Neli Gradinarova, Liudmila Chakarova

Резюме: Концепцията за правата на човека отразява системата от ценности, по които има всеобщо съгласие. Естественото право и християнският морал проправят път за отстояването на човешките права в международното право. Повечето от идеите, залегнали в доктрината на човешките права, са приети от християнската мисъл. Тезата за високото достойнство, свободата и ценността на всеки човек е богословска, изградена върху библейския разказ за създаването на човека по Божий образ и подобие. Устойчиво развитие на здравеопазването има задача да постигне баланс между модела за правата на човека в здравеопазването, модела за солидарността в здравеопазването и пазарния модел на здравеопазването. Право, религия и медицина се преплитат, за да отстояват човешките права.

Ключови думи: права на човека, право, религия и медицина

Summary: The concept of Human rights reflects the system of values, which are generally accepted. The natural rights and the Christian's moral pour out a path that stands for human rights in the international law. Most of the concepts found in the Human rights doctrine are accepted by Christian logic. The argument for high dignity, the freedom and values of all people is religious, based on the Bible story for creating the man by God's image and likeness. The stable development of Healthcare has the task to balance between the models of human rights in healthcare, the model of solidarity in healthcare and the market model of healthcare. Law, religion and medicine are interlaced to defend human rights.

Key words: Human rights, Law, Religion and Medicine

**МЕДИАЦИЯТА КАТО ПРОЦЕС И ПОДХОД В УПРАВЛЕНИЕТО И
РАЗРЕШАВАНЕТО НА КОНФЛИКТИТЕ В СОЦИАЛНАТА СРЕДА**
Тодор Черкезов, Ралица Златанова-Великова, Добриана Сиджимова

**MEDIATION AS A PROCESS AND APPROACH IN THE MANAGEMENT AND
SETTLEMENT THE CONFLICTS IN THE SOCIAL ENVIRONMENT**
Todor Cherkeзов, Ralitsa Zlatanova-Velikova, Dobriana Sidzhimova

***Резюме:** Управлението на конфликтите в организацията е сложен процес и предизвикателство пред мениджмънта на всички негови нива. Конфликтът е социален феномен и като такъв неизбежно притежава характерни белези на процес, протичащ във времето. Управлението на конфликта може да се разглежда като упражняване на влияние върху развоя на конфликтната ситуация. В разрешаването на конфликтите се ползват различни техники и практики. Една от тях е медиацията, осъществявана с помощта на независим посредник-медиатор, като главната цел е постигане на взаимноприемливо решение чрез преговори. Ползването на тази практика е бърз, ефективен и сравнително по-икономичен начин на постигане на съгласие.*

***Ключови думи:** конфликт, медиация, медиатор, взаимноприемливо решение*

***Summary:** Conflict management in the organization is a complicated process and a challenge to the management at all levels. The conflict is a social phenomenon and as such inevitably has characteristic as process passed in time. Conflict management can be seen as influence on the conflict situation. In conflict resolution are used different methods and practices. One of them is mediation through an independent mediator. Mediators main aim is to achieve an acceptable solution by negotiation. This practice is fast, effective and comparatively more economic way to reach mutually agreed solution.*

***Key words:** conflict, mediation, mediator, mutually agreed solution*

**ПРОБЛЕМИ НА БОЛНИЦИТЕ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА НОВИЯ ЗАКОН ЗА
ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ**

Момчил Мавров, Мария Шаркова, Тенчо Василев, Антония Янакиева, Антония Илиева

**APPLICATION OF THE NEW PUBLIC PROCUREMENT ACT BY HEALTHCARE
SETTINGS-LEGAL CHALLENGES**

Momchil Mavrov, Mariya Sharkova, Tencho Vasilev, Antonia Yanakieva, Antonia Ilieva

***Резюме:** Анализът разглежда приложението на някои разпоредби от новия Закон за обществените поръчки в лечебните заведения за болнична помощ, които са възложители по смисъла на ЗОП. По-специално авторите открояват конкретни проблеми при закупуване на медицински изделия и лекарствени продукти и реалните потребности в здравеопазването в Република България.*

***Ключови думи:** Закон за обществените поръчки, лечебни заведения за болнична помощ, медицински изделия, лекарствени продукти;*

***Summary:** The article analyzes the new Public Procurement Act and its application by hospital facilities. The authors argue about specific problems, related to the procurement of medical devices and medical products and the real needs of the healthcare system in Bulgaria.*

***Key words:** Public Procurement Act, hospital facilities, medical devices, medical products.*

ПСИХОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ПЛАСТИЧНАТА ХИРУРГИЯ

Ангел Енчев, Светослав Гаров

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE PLASTIC SURGERY

Angel Enchev, Svetoslav Garov

Резюме: *Както в България, така и световен мащаб се наблюдава нарастващото търсене на пластично-хирургични процедури. За постигане на оптимален естетичен резултат и удовлетвореност у лицата, подлагащи се на такива интервенции, са необходими специфични комуникативни умения от медицинските специалисти и прилагане на индивидуален психологически подход. Целта на настоящото изследване е да се проучи актуалната литература за да се придобие по-пълна и по-ясна представа за постигнатият ефект от приложението на пластичната хирургия и да се формулират препоръки, основани на доказателства, които да могат да бъдат използвани от клиницистите в практиката.*

Ключови думи: *пластична хирургия; психология; качество на живот; самочувствие; психологически скрининг*

Summary: *There is an increasing demand for plastic surgery procedures both in Bulgaria and on a global scale. The achievement of a maximum aesthetic outcome and level of satisfaction in patients undergoing such interventions requires specific communication skills in medical specialists and application of an individual psychological approach. The aim of this research is to study the available literature in order to get a better idea and a clearer picture of the effects achieved as a result of plastic surgery application and come up with evidence based recommendations that could be used in practice by clinicians.*

Key words: *plastic surgery; quality of life; self-confidence; psychological screening*

ЕТИЧЕСКИ КАТЕГОРИИ – КЛАСИФИКАЦИЯ, ФОРМИ НА ПРОЯВЛЕНИЕ В СПОРТНАТА ДЕЙНОСТ

Ива Митева

ETHICAL CATEGORIES - CLASSIFICATION, FORMS OF MANIFESTATION IN SPORT ACTIVITY

Iva Miteva

Резюме: *Анализират се основните етически категории в спорта като обществено явление на базата на доказателства от проведено емпирично изследване и резултати в специализираната литература в областта на спортната дейност. По-конкретно се представят категориите, свързани със спортен труд, спортна състезателност и единство на състезателност и зрелищност.*

Ключови думи: *етични принципи, етични стандарти, спортна състезателност, спортна етика*

Summary: *The main ethical categories in sport are analyzed as a public phenomenon based on evidence from an empirical research and results in the specialized literature in the field of sport activity. In particular, the categories relating to sport, sports competitiveness, and unity of adversity and spectacle are presented.*

Key words: *ethical principles, ethical standards, sports competitiveness, sports ethics*

ТЪРСЕНЕ НА МЕДИЦИНСКА БИБЛИОГРАФИЯ В ИНТЕРНЕТ

Емилия Насева, Димитър Гугутков, Доротея Щерева-Тзуни

SEARCHING FOR MEDICAL BIBLIOGRAPHY ON THE INTERNET

Emilia Naseva, Dimitar Gugutkov, Doroteya Shtereva-Tzouni

Резюме: Интернет може да е полезен и при намиране на медицинска библиография. Търсенето може да се осъществи на няколко типа места: „обикновени” и специализирани търсачки; сайтове на списания, програми; сайтове на библиотеки. Библиографската справка не бива да се ограничава само до онлайн ресурси, за да не бъде литературният обзор едностранен.

Ключови думи: медицина, библиография, референция, търсене, интернет

Summary: Internet can also be useful in finding a medical bibliography. Search can be held in several types of places: "regular" and specialized search engines; programs; websites of journals and libraries. The bibliographic reference should not be limited only to online resources, so the literatures review not to be one-sided.

Key words: medicine, bibliography, reference, search, internet

**ПРИЛОЖЕНИЕ НА GOOGLE ФОРМУЛЯРИ ЗА НАБИРАНЕ НА ДАННИ ОТ
ЕМПИРИЧНИ ПРОУЧВАНИЯ В ОБЛАСТТА НА МЕДИЦИНАТА И
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО**

Емилия Насева, Ангел Енчев, Лидия Чорбанова

**APPLICATION OF GOOGLE FORMS FOR EMPIRICAL SURVEYS DATA
COLLECTION IN THE FIELD OF MEDICINE AND HEALTHCARE**

Emilia Naseva, Angel Enchev, Lidiya Chorbanova

***Резюме:** Най-трудоемкият етап на едно емпирично проучване е набирането на първичните данни. Тази фаза може да се осъществи чрез съвременни средства и да се проведе в Интернет. Много удобен за тази цел е Google формуляри, защото позволява експортиране на получените данни в електронна таблица, но също и ги представя чрез графики. Набирането на данни чрез интернет е предпоставка за приложение на непредставителна извадка, но при някои проучвания и внимателно планиране това е преодолимо.*

***Ключови думи:** набиране на данни, Google формуляри, интернет, емпирично проучване*

***Summary:** The most labour-intensive stage of an empirical survey is primary data collection. This phase could be implemented by modern means and carried out on the Internet. Google forms is very convenient for this purpose, because it allows to export the results to a spreadsheet and also to present them by using charts. Data collection on the Internet is a prerequisite for unrepresentative sampling, but in some surveys and careful planning this could be overwhelmed.*

***Key words:** data collection, Google Forms, internet, empirical survey*